

שברי כלים ודלתות כלים שנתפרקו - שיעור 213

בנוגע לענין מוקצה

1. watch stopped	2. broken glasses
3. detached window shade, button, or wheel	4. blank writing paper

I. כללי הענין והמראה מקומות

- (א) דלת של בית שפורקו מציריהם אסור להחזירם למקומם (משנה שנת קכ"ג): והרי הן מוקצה וכן ידית הדלת שיצאה ממקומה וכן כל דבר שמחובר להבית שנתפרק דינו הכי
- (ב) דלת של שידה תיבה ומגדל שפורקו מציריהם אסור להחזירם למקומם אך אין הדלת מוקצה ומותר לטלטלה וגם מותר לפרקו בשבת מהצירים וההיתר לפרק הדלת הוא משום דאין בנין וסתירה בכלים והאיסור להחזירה משום גזירה שמא יתקע (שו"ע ש"ח - ח' וט') ויש מחלוקת בין רש"י (קכ"ו: ד"ה ה"ג) ובין תוספות (קכ"ג: ד"ה חזרה) אם הדלת צריך שימוש אחר שנתפרק או לא לרש"י צריך שימוש אם לאו מוקצה
- (ג) כירה שנשמטה אפילו אחת מירכותיה אסור לטלטלה (שנת קל"ח: ושו"ע ש"ח - ט"ז) וכן ספסל (הרמ"א שם והשו"ע ש"ג - ח' ותה"ד ע"ה) ועיין בשו"ת בית ישראל (י"ג) דאין מדמים גזירות חכמים זו לזו ורק בכירה וספסל גזרו ועיין בספר שלמי יהודה (דף פ"ו) בשם רב ש. ז. אויערבך ורב י. ש. אלישיב דהגזירה חל על כל דבר ודבר
- (ד) כלי שנשברה ושאין ראויים לשום מלאכה מוקצה (שו"ע ש"ח - ו)
- (ה) כלי שנשברה ואפילו בשבת מותר לטלטל שבריהם ובלבד שיהיו ראויים לשום מלאכה כגון שברי עריבה לכסות בה החבית וזה כרבי שמעון ולא כרבי יהודה (שנת קכ"ד: ושו"ע ש"ח - ו-ז) אבל ביו"ט אסור (תל"ה - ד)
- (ו) כלי שנשברה וראויה מעין מלאכתו דהיינו כעין אותה מלאכה קודם שנשברה מותר לדברי הכל (שנת קכ"ד: ונה"ל ש"ח - ו ד"ה לשום מלאכה)

II. הדוגמאות והמראה מקומות

- (א) וינישען בליינדס שנפל מאיזה חלון בשבת שליכא טירחא גדולה וגם נזדמן זה בשבת מותר לתלותו אם אינו מחובר להבית דאינו מוקצה (אג"מ ה - כ"א - ו) וזה על פי הרמ"א (ש"ז - ה) שכתב דמותר לתלות וילון בשבת וע"ע בחזון איש (ג"ז - סק"ג) שכתב שחשוב חיבור להבית משום שקבוע שם לזמן ערוך ולכן אם נפל נעשה מוקצה (כלל א הג"ל)
- (ב) כפתור שנפל מן הבגד - עיין באג"מ (ה - כ"ז - כ) דהכפתורים שנפלו מוקצים דאין הדרך בזה"ז לצור ע"פ צלוחתו בכפתור (כלל ד) ולא דמי לדין דלת דנתפרק (ש"ח - ח) מן התיבה דאית ליה להדלת איזה תשמיש וזה כשיטת רש"י (כלל ב) דרק דאית ליה לדלתות הכלי איזה תשמיש אכן אם יש לו איזה השתמשות בהכפתור אז לא הו"ל מוקצה ולא כשיטת התוספות והט"ז (סק"ח) והמ"ב (סקל"ה) והגר"ז (ל"ד) דאם ראוי להתחבר מותר אפילו בלא תשמיש ועיין בספר טלטולי מוקצה (דף 91)

ג) משקפיים שנשברו

1. עיין בשו"ת אמרי יושר (ב - ז"ג) דאסור להחזיר הזכוכית משום תיקון מנא אבל מותר

לטלטלו דמקור הדין הוא בתה"ד (ט"ב) בספסל שנשמט אחת מרגליה אינו אלא חומרא בעלמא וכאן עדיף דירא שתשבר אם יחזיקוהו (כלל ג) אמנם הקצות השלחן (ק"ט - סק"י) כתב דה"ה בכל הכלים שיש לחוש בהם לתיקון אסורים בטלטול כמו כירה וספסל שנשמטה (כלל ג)

2. עיין בספר שלמי יהודה (ז - י"ג - ט"ו) שהעריך בזה מאד בפסקי הגרי"ש אלישיב ועיין בשיעורינו 123

ד) חזרת גלגל הנפל מכלי למקומו בשבת - עיין באג"מ (ה - כ"ז - י"ח) דאסור להחזיר גלגל זה שמא יתקע (שי"ג - ו) אע"פ שאין מהודק ע"י ברגים כיון שיש לחשוש שמא יהיה רפוי ויבוא להדקו ולפי זה כיון שאסור משום שמא יתקע יהיה הגלגל אסור בטלטול ויש מזה ראייה דדעת רב משה שדוקא כירה וספסל אסור משום גזירת כלים ולכן האיסור משום מטה של פריקים ולא משום כירה וגם אין צריך דבר שיש בו ברגים

ה) טלטול שעון שעמד מלכת

1. עיין בספר שלמי יהודה (דף ס"ג - הערה י"ג) שהביא מהגרי"ש אלישיב שכל ההיתר המוזכר במשנה (שנת קכ"ג): שדלתות הכלים אינם מוקצים הוא רק כשעיקר הכלי קיים לתשמישו ולכן הוא פסק ששעון שעמד מלכת מוקצה הוא כי דומה לכלי שנשבר לגמרי (כלל ד) אמנם מהתוספות רי"ד (שנת קכ"ז - ז"ה ח"ט) משמע שאפילו כשנשבר כל הכלי ג"כ אינו מוקצה אם יכול להדביקם אחר השבת בלא מעשה אומן (כלל ב) ועיין בספר שלמי יהודה בפירושו בתוספות הרי"ד אליבא דרב אלישיב ולכן יש לחלק בין כלי שנשבר כמו שעון ובין כלי שנתפרק כמו כפתור שנפל מן הבגד ועיין בספר תפלה לדוד (ש"ח - סק"ה)

2. עיין בשו"ת אליעזר (ט - כ) דמפני שרוב בני אדם תולים אותם לנוי ולכבוד יש להתיר שהוא תכשיט בין בחול בין בשבת ושש"כ (כ"ח - כ"ד) כתב דשעון שאינו פועל בין אם נעמד מחמת קלקול ובין אם נעמד בגלל שלא כינון אותו מבעוד יום אסור לטלטלו אמנם שעון שעשו מזהב ואם כרגיל אינו מסירו מידו גם בזמן שאינו פועל הרי הוא כתכשיט ומותר לטלטלו גם כשהוא נעמד ועוד כתב השש"כ דאם נעמד השעון בעודו ענוד ידו אזי אם נמצא במקום שבו השעון עלול להיגנב אם ישאירו שם מותר להעבירו למקום שמור ולהניחו שם כיון שרבים הסוברים שאין שם מוקצה על שעון שנעמד בשבת ועוד כתב דיש לדון אם מוטב שלא לעשות מעשה בידים ולהשאיר אותו כל הזמן על היד אע"ג שאין זה חשיב טלטול מן הצד שהרי כן דרך טלטולו או עדיף טפי להורידו בידים מהיד שלא יטלטל מוקצה כל הזמן (בשם הגרש"ז)

3. יש מחלקים בין אם נשבר אזי הרי זה מוקצה מחמת גופו ובין אם צריך רק להעריכו ואינו נשבר ואזי המחמיר יחמיר והמיקל לא הפסיד (ברית עולם מוקפה מחמת גופו חות כ"ט)

III. הערה בענין מוקצה

עיין במג"א (ש"ח - סק"י) שכתב בשם הש"ג דנייר חלק הוא מוקצה משום חסרון כיון שמקפיד עליו והובא במ"ב (סק"ג) ועיין בשו"ע הרב (ו) שכתב דאין עליו תורת כלי כלל וכ"כ האג"מ (ה - כ"ז - כ"ד) ותימה אמאי אין על נייר חלק שם כלי הרי בחול עומד לכתובה לכן חשוב כלי שמלאכתו לאיסור ועיין בחזו"א (מ"ז - סקט"ז) דדבר דלא נגמר הוה מוקצה וה"ה נייר חלק שעומד לכתובה לא הוה כלי ורק אחרי שיכתבו עליו יושלם לו שם כלי והסביר רב אלישיב דכיון שהכתובה נשארת על הנייר בקביעות לכך נחשבת הכתיבה מעשה השלמה בנייר ולא מעשה שימוש ככלי שמלאכתו לאיסור וה"ה כפתור שלא תפור להבגד וה"ה דיו בכלי (עיין בספר שבות יצחק דף פ"ד) לכן מחברת ריקה וגם לוס ליף בדפדפים ריקנים מוקצים הם (אג"מ ה - כ"ח - ח)

לכות ההפסד י"י לרפאלה שלמה להארא דארכא החולה יצחק בן מ"י רחל בתקא סאר חו"י שראל ארא